

Niet anders staat het met den brief van Jakobus. Deze schijnt den rijkdom op zichzelf aan te vallen. Scherp keert hij zich tegen de rijken van zijn dagen.

Eerst veroordeelt hij de aanneming des persoons, dat n.l. in de vergadering der gemeente de rijken betere plaatsen verkrijgen dan de armen (Jakobus 2:1-8); dan toornst hij tegen de liefdeloosheid van de gegooden (2:15-20); voorts striemt hij de hoovaardigheid der rijken (4:13 o.v.), en eindelijk klinkt het in bijzonder scherp toon in hfdst. 5:1-6: Wel aan nu, gij rijken! reent en huilt over uwe ellendigheden, die over u komen.

Uw rijkdom is verrot, en uwe kleederen zijn van de motten gegeten geworden;

Uw goud en zilver is verroest; en hun roest zal u zijn tot een getuigenis, en zal uw vleesch als een vuur verteren; gij hebt schatten vergaard in de laatste dagen.

Ziet, de loon der werklieden, die uwe linden gemaaid hebben, welke van u verkort is, roept; en het geschrei dergenen, die geuoost hebben, is gekomen tot in de ooren van den Heere Sabaöth.

Gij hebt lekkerlijk geleefd op de aarde, en wel lusten gevolgd; gij hebt uwe harten gevoed als in eenen dag der slachting.

Gij hebt veroordeeld, gij hebt gedood den rechtvaardigen; en hij wederstaat u niet.

Klinkt hier niet een proletarische toon?

Toornst Jakobus hier niet tegen bezit?

Geeft hij hier niet een sociaal program?

Allermint, want hij keert zich hier niet tegen

de rijken in het algemeen, doch tegen die rijken,

die geen goede, geen waardige rijken zijn, maar wier

leven opgaat in winstbejag en mammondienst. Hij

kondigt het wee aan over hen, die hun rijkdom

op zondige en onrechtvaardige wijze verworven

hebben, en als ge het hoort, dat Jakobus van die

kapitalisten teekent, nader beziet, wordt u terstond

duidelijk, dat hij geen algemeene disqualificatie

van alle rijken bedoelt, doch een bijzonder soort

op het oog heeft. Dat beeld vertoont n.l. vier trek-

ken, en wel 1o. de onbarmhartigheid der zelfucht

(vs 1-3); 2o. het verkorte loon der werklieden

(vs 4); 3o. het weelderig vleeschelijk leven (vs 5),

en 4o. de gewetenloze onderdrukking van den

rechtvaardige (vs 6). Deze trekken vindt ge niet

bij alle rijken. Wel wordt zulks door het socialisme

beweerd, en wel zeggen de aanhangers van den

klassenstrijd, dat alle rijkdom op deze onrecht-

vaardige manier is verworven, maar wie aldus

generaliseert, bewijst onmiddellijk de zwakte van

eigen standpunt. Al is er veel rijkdom, waaraan

onrecht kleef, en al is er veel bezit, dat in den

diepsten grond diefstal kan genoemd worden, het

gaat niet aan, en is zelfs ongeoorloofd om over

alle bezit en rijkdom deze veroordeeling uit te

spreken. De Schrift zelf leert ons wel andere

dingen.

Daarom mag Jakobus' brief niet misbruikt als

wapen tegen den eigendom.

Hij bindt alleen den strijd aan tegen zondig-ver-

kregen bezit.

Hij wijst slechts op de gevaren, die aan den rijk-

dom verbonden zijn.

Doch hij keurt niet een enkel woord het hebben

van aardich goed, of het privaat-bezit af, en van

een sociale quaestie is in zijn brief geen sprake.

Wel geeft hij in algemeenen zin een sociaal be-

ginsel aan, maar dat principe is precies het-

zelfde, als we in heel de Heilige Schrift vinden,

n.l. het beginsel van recht en gerechtigheid; van

de liefde, die de vervulling der wet is, doch meer

biedt de broeder des Heeren niet. En nu stem ik

toe, dit grondprincipe is voor de maatschappelijke

verhoudingen overheerschend, en wanneer dit in

practijk wordt gebracht, zal de Heere ons het goede

doen zien, maar dit beslist niet inzake privaat-

of communaal bezit. Ook het verdere gedeelte van

het Nieuwe Testament geeft dus geen beslissing,

en we lezen geen enkelen tekst, die ons zegt: pri-

vaat-bezit is verkeerd, of communaal bezit is ten

allen tijde ongeoorloofd; of die voor ons uitmaakt,

wat de oorspronkelijke Scheppingsordinantie is; of

privaat- of communaleigendom. De Schrift be-

ziet de bezitsquaestie in religieus-ethischen zin, en

zegt ons alleen, dat wij, bij welken bezitsvorm ook,

het aardsche goed gebruiken moeten als rentmees-

ters Gods en tot Zijn eer.

Hiermede is het onderzoek van het Nieuwe Testament ten einde.

Deze bespreking kon veel korter zijn, dan die van het Oude Testament, omdat bij de eerste de

Mozaische wetgeving onze aandacht vroeg, doch het resultaat is vrijwel gelijk. Ook in het Nieuwe

Testament vinden we geen sociale theorie, die ons de lijnen aangeeft voor de bezitsquaestie, en uit-

maakt, wat het met name ten opzichte van grond- en productiemiddelen, moet zijn: privaat- of com-

munaal bezit. Het N. T. komt alleen op tegen het zondige gebruik van den eigendom in het al-

gemeen, en ijvert evenals het O. T. voor de har-

monie van individu en gemeenschap. Meerdere con-

clusies kunnen m.i. niet getrokken worden. Wie de Schrift zoo gebruikt, dat hij door een enkelen

tekst, b.v. Matth. 20:15: Of is het mij niet geoorloofd te doen met het mijne, wat ik wil?

het privaat-bezit bewezen en onschendbaar acht, of in de sobere teekening uit Hand. 2:

en zij hadden alle dingen gemeen, het communisme als het eenig goede en ware ziet ge-

predikt, misbruikt Gods Woord. Wij hebben te letten op den ganschen gedachtegang en het ka-

rakter der Schrift, en dan kan m.i. in betrekking tot het onderwerp, dat ons nu bezig houdt, niet

meer uit het Woord „gehaald“, dan de slotsom waartoe wij kwamen.

Thans moet het gansche resultaat bezien. En dan volgt de toepassing voor de bezitsvraag.

Daarover hoop ik in de slotartikelen te handelen.

K. D.

## WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

XXVIII.

De ken-leer van Kant.

Wie zich opmaakt om in een reeks populaire opstellen over wijsbegeerte een uiteenzetting van de ken-leer (Erkenntnislehre) van Kant te geven, wekt misschien bij de ingewijden een ironisch

lachje en ik kan mij voorstellen, dat de een of andere hooggeleerde (die toevallig van mijn schrijfsel notitie neemt) mij vergelijkt met een onderwij-

zer, die op de Zondagsschool het vraagstuk van het supra- en infralysarisme aan de orde stelt.

Ik geloof echter, dat al wat in de wijsbegeerte,

Gij zijt zeer vlug, hebt veel talent  
Maar hebt u dikmaal niet gewend,  
Om rustig van 't begin tot 't eind  
Elk argument  
Te wikkelen en te wegen, vriend.  
'k Vertrouw, dat elk 'natuurlijk vindt,  
Dat ik dit keer  
U nog eens refuteer.

In briefvorm schrijvende, deelt Dr. Kuyper den wat langen brief (1 is geen brochure, maar een boek) onder opschriftjes in. Na de Inleiding volgen alzo drie hoofddeelen: A. een staatsrechtelijk betoog: „Strikt naar recht“; B. een historisch betoog: „Strikt wetenschappelijk“, en C. een confidentieel betoog: „Strikt ernstig“.

A. van stukje tot beetje levert de schrijver het volledige bewijs, dat, altijd in staatsrechtelijken zin, 1. onze Vereeniging een erkende vereeniging is; 2. dat die Vereeniging scholen voor Hooger Onderwijs mag oprichten; 3. dat zij aan die scholen hoogleraren mag aanstellen; 4. dat zij zulk een school een Universiteit mag noemen; 5. dat die Universiteit eo ipso een „vrije Universiteit“ is; en 6. dat deze Universiteit bezit: a. het jus docendi; b. het jus corporationis; c. het jus promovendi in wetenschappelijken zin, en d. het jus postulandi door middel van de examens der Rijksuniversiteiten.

Uit dit gedeelte volgt hier één aanhaling over den hoogleeraars-titel:

„In trouwe, lieve Vriend, ik wil nu eens heel openhartig met u zijn. Maar geloof ge dan nu bensch, als ik vóór alle dingen op titels en eerekransen geand had, dat ik dan geloopten zou

niet alleen uit het hoofd, maar ook uit de ziel van den wijsgeer geboren is, in hoofdzaak ook door den z.g. leek kan worden verstaan. Wij moeten eindelijk eens ophouden met — óók in de wijsbegeerte — een Chineesche muur te handhaven rondom een stukje wereld, dat alleen maar aan een zeker soort menschen zou toebehooren. Daar zijn natuurlijk in de filosofie theoriën en problemen, waar „het volk“ niets aan heeft (evengoed als in de theologie), maar dit wil nog niet zeggen, dat een wijsgeerige klerus de kennis van de waarlijk groote vraagstukken voor zich alleen mag reserveeren en dan, op de manier der Schriftgeleerden, oordeelen: „De schare, die de wet niet kent, is vervloekt“.

Professor Buytendijk doet somtijds tochten tot in de kleinste vlekken van ons Nederlandsch Kantin, om het eenvoudigste „publiek“ in kennis te stellen met de geheimen en wonderen der biologie, en de menschen „snappen“ het, ze genieten er van en ze worden er geestelijk rijker door!

Zoo zou ik ook kunnen vragen: Heeft Einstein alleen voor de geleerden gedacht, of heeft niet ieder denkend mensch het recht en den plicht van de kernkwestie, waarop het bij zijn „ontdekkingen“ aankomt, kennis te nemen?

Maar ik heb reeds genoeg gezegd ter inleiding van wat, voor de kinderen der twintigste eeuw, geen verdediging noodig heeft.

Wij behoeven niet allen filosofen te worden, maar wij moeten weten wat wijsbegeerte is en waar het in de wijsbegeerte om gaat. Welnu, dan moeten wij ook met Kant, die — waarlijk niet door zijn bewonderaars alleen! — de „grootste“ onder de wijsgeeren genoemd is, een onderhoud hebben, en waar zijn baanbrekend (epoche-machend) werk verricht is op het terrein van de ken-theorie, daar zullen we ons de inspanning getroosten dezen bergklimmer ook op dit steile paadje te volgen.

We hebben Kant met Copernicus vergeleken, den man, die ons aan het bedrog der zintuigen heeft ontdekt.

Men zou hem ook kunnen vergelijken met Simson die een heelen tempel tot een puinhoop maakte, overmits ook Kant het gebouw van een verouderde wereldbeschouwing omver trok.

Met deze vergelijking zouden we echter aan Kant teveel eer bewijzen, want wij hopen later aan te tonnen, dat deze reus niet ontkomen is aan een reusachtige vergissing.

Beter is daarom in hem te zien een wijsgeerigen monteur, die den motor van ons denk-organisme uit elkaar heeft geschroefd en van binnen bekeken, of met den bioloog (onderzoeker van de levenswetten), die de innerlijke geheimen van de hartwerking heeft nagespoord.

Daar zijn hyper-preciese oordeelaars, die meenen, dat het den mensch onmogelijk is met zijn verstand zijn eigen verstand te onderzoeken.

De ken-kriticus zegt: Ge moet uw verstand onderzoeken om het te kunnen gebruiken.

Maar zijn bediller antwoordt: Gij moet het verstand gebruiken om het te onderzoeken, — dus loopt ge in een cirkel, waar ge niet uitkomt! Ge zijt een Münchhausen, die zichzelf bij zijn haren uit den kuil wil trekken!

En toch is het zelf-onderzoek van het verstand niet zoo dwaas als het lijkt, want de ziel van den mensch is een zeer samengesteld ding, een eigen, apart, wereldje, waar het verstand een instrument kan zijn van een hooger bewustzijn, dat men het ik, de rede of den geest, kan noemen.

hebben zooals ik liep? Ja, geloof ge in ernst, als ik een professoraat aan een Rijksacademie eens als mijn hoogste eerezucht had beschouwd, dat er dan ook voor mij misschien niet wel wegen waren te vinden, en op die wegen kruiswagentjes waren te brengen geweest, om met wat meer hoofdhuigen en met een uithangbordje van: Hier strijkt en plooit men! voor zijn deur, bij de schaarschte aan geschikt personeel voor zooveel nieuwe katheders, het nog een heel eind ver te brengen? Of omgekeerd, en sterker nog: als iemand het er eens op toe wilde leggen, om naar zijn laatste rustplaats zonder eenigen rang of titel te worden nagedragen, kon hij dan al veel anders optreden dan ik deed?

B. Eerst wordt nu aangetoond, dat noch de Kerk der Hugenoten, noch de Kerk in Schotland onder Knox, noch de Kerk van Genève onder Calvin, Universiteiten, in den door Dr. Bronsveld bedoelden zin, gesticht hebben, en dat derhalve Voetius, als goede gids, Dr. Kuyper wel terdege op het rechte spoor bracht, toen hij in zijn „Bede om een dubbel corrigendum“ de stelling bepleitte, dat het Gereformeerde Kerkrecht het stichten van een Universiteit steeds beschouwd heeft als vallende gansche-lijk buiten der kerke competentie.

Vervolgens gaat Dr. Kuyper hier de ontwikkeling der Universiteitsidee na, om dan te concludeeren, dat de Vrije Universiteit, wel verre van slechts een hersenschimmig plan of loos kinderspel te zijn, veelmeer te begroeten is, als de eerste levensuiting ten onzent van een machtige beweging, die we, ter redding zoo van het vrijheidsbeginsel als van het historisch Universiteitsbegrip, aan de Staatsbemoeijng met het Universiteitswezen hebben te danken.

Het is een waarvoor de het eischt de van den ge weinigen on de kracht en eenzame, in proed en, i

Het pure i hij, komt to twee deelen wordt opgeb (vijf) zintuig buitenwereld en zij levert erts, voor

Maar in maar de wa verstand zel dat verstand eigen zijn.

Ook in de erlei, namel voorstelling: verstand, me

Het begin met de buit

Kant heeft (De Eleaten namelijk, da heeft maar

De buiten schijn. Als z zintuigen ge

— zoo filos tenwereld op weten wij m

weten komen verschijnselen maken

taigen op or ver en prec dingen, en

de werkelijk genheid, die

In één wo mensch onk spannen kloo

ons.

Maar nie menscheijken denkstof, die beniddeeling kennis.

Deze werk reeds opmer in ons, ma

De eerste thuis op be namelijk nie oog, maar de voorstelling

Het versta in de twee het verstand anders te be en denkwet verstand zelf

Maar terw mensch mee ligheden zijn zichzelf, — een geweldige alle dingen

soort stroom of een onafs aan elkaar

Kant tot de de vormen zijn aard or te aanschou ten onzen g ons verstand

elkander bes schieden in

Als bewij chening van lang, oer-va kelijkheid

dit betoog: haiten ons v nooit kan a ruimte ergen ophouden, A

— de gesche en tijd slec

Deze ontz zaglijke c tige consequ uit, dat alle

verstand op de ervaring echter van en onsterfel door onze z

logie, alle „tens“ ver

Om deze voor het be

## KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

LXXVII.

67. „Strikt genomen“. Het recht tot Universiteitsstichting, staatsrechtelijk en historisch getoetst. Amsterdam, J. H. Kruyt, 1880.

Naar men te Utrecht, tot zelfs in dameskringen, elkaar rondvertelde, zou Dr. Bronsveld's weerlegging van Dr. Kuyper's „Bede“ verpletterend zijn. En toen ze verschenen was, schreef een Minnaar van Waarheid in het Loopend Blad (III, blz. 2): „Dat antwoord is zóó, en getuigt van zóóveel ernstige studie, dat het Dr. Kuyper moeilijk zal vallen het te weerleggen“.

Toch probeerde deze het. En aangezien Dr. Bronsveld op den titel van Kuyper's eerste brochure nogal wat had aan te merken gehad (ofschoon ten onrechte, gelijk de Kerkelijke Courant aantoonde) ontleende Dr. Kuyper, om veilig te gaan, zijn titel nu maar aan Dr. Bronsveld's eigen schriftuur.

Op het titelblad vinden we voorts als motto het kerkdevies van St-Denys:

'k Bied u den vrededalm of wet het ridderzwaard,  
Op vrede tuk in 't hart, in 't strijdperk onversaard.

De Inleiding draagt tot motto een vrije navolging van Bronsveld's Rijmpje: